

Asia: VN/22263/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kilpailulain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kuntoutuksen toimialayhdistys pitää kilpailuneutraliteettia koskevan sääntelyn ja kilpailuneutraliteetin toteuttamista edistävien menettelytapojen ja valvonnan kehittämistä tärkeänä kokonaisuutena. Sääntelyn tulee olla mahdollisimman selkeää, koska se luo pohjan eri toimijoiden toiminnalle sekä sääntelyn noudattamiselle. Kilpailun tasapuolisuuden turvaamisessa julkisen ja yksityisen elinkeinotoiminnan välillä on ollut puutteita. Toimialayhdistyksen lähtökohtana on hyvinvointialueet palvelujen järjestäjinä. Niiden huomion, tekemisen painopisteen ja osaamisen tulisi olla selvästi vahvemmin palvelujen järjestämisessä. Nyt huomio painottuu liiaksi palvelujen tuottamiseen omana toimintana tai sellaisten järjestelyjen toteuttamiseen, joilla julkinen toimija voi tulla markkinoille. Järjestämistehtävä ja siinä onnistuminen on aivan keskeistä muiden muassa ihmisten palvelujen toteutumisen näkökulmasta, mutta yhtä lailla kustannusten hallinnan ja kustannusten kasvun hillinnän näkökulmista.

Kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuva toiminta ja markkinaehtoisen toiminnan vaatimus

Pykälä 30 b on tärkeä lisäys lakiin sillä markkinoilla tapahtuvan taloudellisen toiminnan käsite on keskeinen kilpailuneutraliteettisääntelyn soveltamista määrittävä tekijä. On toivottavaa, että tämä uudistus edistää ja yhtenäistää eri tahojen tulkintaa koskien kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvaa toimintaa ja lisää oikeusvarmuutta.

Pykälän 1. momenttiin kirjattu lähtökohta ”todennäköinen mahdollisuus” sille, että markkinoille voisi tulla vastaavaa yksityistä tarjontaa on riittävä kirjaus rajaamaan toimimista kilpailutilanteessa markkinoilla. Tärkeää on säilyttää kirjaus siitä, että tarjouskilpailuun osallistuminen tarkoittaa lähtökohtaisesti sitä, että julkisyhteisö ja sen määräysvallassa oleva yksikkö toimii yksityisen elinkeinotoiminnan kanssa samoilla markkinoilla.

Ehdotus laajentaa markkinaehtoisen toiminnan tarkastelua pelkästä hinnoittelusta koskemaan koko toimintaan on erityisen tärkeä ja tarpeellinen. Se, että julkinen toimija tulee sosiaali- ja terveysalalla markkinoille markkinaehtoisella hinnoittelulla, ei tarkoita esimerkiksi sitä, että toiminta olisi julkisten varojen tehokasta ja järkevää käyttöä. Markkinaehtoinen hinnoittelu ei tarkoita myöskään sitä, että tilanne olisi kilpailuneutraali. Hyvinvointialueiden, mutta myös niiden omistamien tulosityksien saamat edut yksityisiin palveluntuottajiin verrattuna ovat selviä.

Itsearviointivelvollisuus ja sen dokumentointi

Uuden pykälän 30 c mukaan markkinoilla toimivien kunnan, kuntayhtymän, hyvinvointialueen, hyvinvointiyhtymän ja valtion sekä niiden määräysvaltaa kuuluvan yksikön tulee laatia kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvaa taloudellista toimintaansa koskeva itsearviointi kirjallisesti. Velvoitteella parannettaisiin julkisyhteisöjen ja niiden määräysvallassa olevien yksiköiden oman toimintansa luonteen ja vaikutusten arviointia sekä tehostettaisiin KKV:n kilpailuneutraliteettivalvontaa varmistamalla paremmat lähtötiedot neutraliteettitapausten selvittämiseksi. Itsearviointivelvoitteen voidaan katsoa vahvistavan julkisyhteisöjen ja niiden määräysvaltaan kuuluvien yksiköiden omaa sisäistä arviointia siitä, miten niiden toiminta on yhteensopivaa kilpailuneutraliteettisääntöjen kanssa.

Kyseisen itsearvioinnin tulee olla lähtökohtaisesti julkinen. Luonnoksessa ehdotetaan, että arviointia ei tarvitse saattaa julkiseksi, vaan ainoastaan pyynnöstä toimittaa arviointi KKV:lle. Julkisuuden todellisen toteutumisen varmistamiseksi olisi syytä todeta nimenomaisesti, että itsearviointi olisi julkinen ja pyynnöstä toimitettava sitä pyytävälle. Minimissään itsearvioinnista tulisi tehdä julkinen versio.

Itsearvioinnin julkisuus edistäisi ehdon todellista noudattamista ja tukisi jälkikäteistä valvontaa. Itsearviointien julkisuus edistäisi kilpailijoiden mahdollisuutta tehdä toimenpidepyyntö kilpailuneutraliteettiongelma KKV:lle. Viraston ohjeiden mukaan toimenpidepyynnössä tulee olla kattava kuvaus ongelmasta, minkä tekeminen helpottuisi, jos saatavilla olisi itsearviointi kyseisestä mahdollisesti ongelmallisesta toiminnasta.

On tärkeää, että itsearviointi ja sen dokumentointi säilytetään sääntelyssä myös julkisen sektorin määräysvallassa olevien yhtiöiden ja yhteisöjen osalta.

Toiminnan tarkastelu ja raportointi palvelisi paitsi kilpailuneutraliteettia myös verovarojen tehokasta käyttöä ja tukisi markkinoiden kehittymistä. Kyseisen linjauksen tuominen kilpailulainsäädäntöön edistäisi mitä todennäköisemmin tuotantotapa-analyysien käyttöönottoa ja kehittymistä hyvinvointialueilla ja toisaalta vahvistaisi merkityksellisen tietopohjan muodostumista

hyvinvointialueiden toiminnasta. Laajempi toimintojen organisoiminen ja toteuttamisen tarkastelu vahvistaisi järjestämisen ymmärrystä ja kehittämistä hyvinvointialueilla.

Kirjanpidon eriyttämisvelvollisuus

Kilpailuneutraliteettivalvonnan tehostamiseksi kirjanpidon eriyttämistä koskevaan 30 d §:ään esitetään lisättäväksi säännös, jonka mukaan pykälän nojalla laadittavan tilikausikohtaisen tuloslaskelman lisätietona on esitettävä selkeä kuvaus siitä kilpailutilanteesta markkinoilla tapahtuvasta taloudellisesta toiminnasta, josta tilikausikohtainen tuloslaskelma on laadittu. Tämä parantaisi edellytyksiä arvioida sitä, mitä toimintaa 30 d §:n nojalla eriytetty laskelma koskee ja kuvaako laskelma tosiasiallisesti yksityisen elinkeinotoiminnan kanssa samoilla markkinoilla harjoitettavaa toimintaa. Muutoksella on mahdollisuus lisätä lisää läpinäkyvyyttä julkisyhteisöjen kilpailutilanteesta markkinoilla tapahtuvan toiminnan osalta. Tällä velvoitteella myös lisättäisiin huomiota julkisyhteisöjen kilpailulliseen toimintaan.

Asioiden tärkeysjärjestys ja tutkimatta jättäminen

Pykälässä 32 säädellään asioiden tärkeysjärjestyksestä ja tutkimatta jättämisestä. Keskeinen 32 pykälään esitettävä muutos koskee pykälän 2 momentin kohtaan 4. Muutosehdotuksella luotaisiin toimivallan epäselvyyteen liittyvä tutkimatta jättämisperuste. Ei ole tarkoituksenmukaista hyväksyä tilannetta, jossa kilpailuneutraliteetin kannalta merkittävä vaikutus jätettäisiin tutkimatta vaikean tai epäselvän toimivaltakysymyksen vuoksi.

Talvitie Jarno
Kuntoutuksen toimialayhdistys